

Statsbudsjettet 2023

Skriftlig innspill fra Arkivforbundet til Familie- og kulturkomiteen

Arkivene spiller en viktig rolle på demokrati, åpenhet og ytringsfrihet

Erna Solberg gjennomførte i sin tid en betydelig satsing på digitalisering ved at Arkivverket fikk midler til å utvikle Digitalarkivet og at Nasjonalbiblioteket har fått betydelige midler til å digitalisere kulturarven i mange år fremover. Vi forstår selvsagt at i et krevende år som i år så blir mange sektorer ikke satset ekstra på, ei heller på arkivsektoren.

Men skal en nå målene om mer åpenhet og demokrati må det også satset på arkiv. I Hurdalsplattformen står det at god tilgang på informasjon er en forutsetning for ytringsfrihet. Det er flere ambisiøse mål om økt kunnskap om personvern og kildekritikk og om meroffentlighet (mer innsyn). Dette innebærer at en må gi et løft til også kommunal og regional sektor for å nå disse målsetningene. Vi kan ikke se at dette følges opp i statsbudsjettet for 2023.

Avklaring om ressurser til kommunalt og regionalt nivå

Arkivsektoren er etter vårt syn fortsatt underfinansiert. Derfor er vi svært glade for at regjeringen opprettholder satsingen på arkivsektoren med finansiering av Digitalarkivet og fellesløsning for langtidslagring og tilgjengeliggjøring av digitale arkiv. Men det er også behov for avklaring på hva som må bygges opp på lokalt og regionalt nivå.

Vi er selvsagt også glade for at bevilgningene til Nasjonalbiblioteket i Mo i Rana, til digitalisering av kulturarv i en samlet kulturarvsektor, også blir videreført. Vi savner en sterkere involvering fra sektoren rundt dette arbeidet, og ønsker heller ikke at det skal være uhensiktsmessige begrensninger på hva som skal tas vare på av kulturarven. For våre medlemmer vil det være nyttig å få en avklaring på hva en kan forvente å investere i selv, og hva staten kan bidra med gjennom de store bevilgninger som Nasjonalbiblioteket har fått til digitalisering i årene fremover. Det er ikke slik vi ser det hensiktsmessig at det kun er audiovisuelle arkiv, eller privatarkiv som skal kunne digitaliseres, da også store deler av kulturarven som er rundt omkring har vært offentlig skapt. Heller ikke i år står det noe rundt dette i statsbudsjettet, selv om det var en forutsetning for satsingen at hele kulturarven skulle være omfattet når Nasjonalbiblioteket fikk et så viktig og stort oppdrag for noen få år siden.

Prosjekt- og utviklingsmidler for arkivsektoren

5.2.1 Tildeling av spillemidler til kulturformål i 2022. Det er i år kun satt av 12,3 millioner kroner til prosjekt- og utviklingsmidler (søkbare tilskuddsordning) for arkivsektoren, mens det til sammenligning er lagt inn om lag 50 millioner til biblioteksektoren, en annen lokal og regional tjeneste. Det er ikke lett for oss å forstå hvorfor det er en så stor skjevfordeling av midler mellom arkiv og biblioteksektoren. Rammene til utviklingsmidler har stått stille for oss på arkivfeltet i flere år. Midlene skal fordeles både til privatarkiv og til utviklingsmidler for arkivsektoren. Av disse 12,3 skal dekke både arbeid med privatarkiv og utvikling av sektoren.

Det er ved å styrke satsingen på arkiver lokalt og regionalt det vil være mulig for også lokale og regionale ledd å få til den satsingen som Hurdalsplattformen legger opp til, nemlig økt satsing på meroffentlighet (innsyn), en mer åpen forvaltning og en bedre forståelse for kildebruk. Her vil byarkivene, fylkesarkiver og de interkommunale arkivinstitusjonene kunne bidra til at disse målene blir nådd, også med små midler.

Nasjonal arkivstrategi

Den forrige regjeringen lovte Arkivforbundet i møte at de ville bidra til en nasjonal arkivstrategi. Vi ønsker at komiteen viser støtte til dette i en egen merknad. Vi har oppfattet at nåværende regjering

ikke er avvisende, men heller ikke proaktivt. Statsråden svarte Kathy Lie sitt spørsmål rundt arkivlov og arkivstrategi om at direktoratet Arkivverket kan se på innspill til en slik strategi og ut fra det foreta seg noe. Vi mener det er for passivt. Det vil heller ikke skape den politiske forankringen som en har på andre sektorer. En politisk forankret, nasjonal sektorstrategi for arkivfeltet vil være viktig for vår sektor, for blant annet å få mest ut av de statlige fellesløsninger som det nå arbeides med, og få søkelys på organiseringen og samhandlingen i hele sektoren på tvers av nivå og geografi. Det er selvsagt ikke unaturlig at Arkivverket spiller en viktig rolle rundt en slik strategi, i planlegging og iverksettelse, men det vil slik vi ser det være nødvendig med en politisk forankring.

Arkivlov

Det vil også være viktig for oss når vi skal arbeide med forslag til ny arkivlov at arkivloven skal gjelde alle deler av offentlig forvaltning, uansett organisasjonsform. I dag er situasjonen slik at flere interkommunale samarbeidsordninger – som er helt eller delvis eid av det offentlige – ikke har arkiv- og dokumentasjonsplikt. De mest åpenbare eksemplene er kommunale aksjeselskap og interkommunale selskap organisert etter lov om slike selskap. Arkiv- og dokumentasjonsplikten må også gjelde private tilbydere av offentlige tjenester.

Det er uheldig slik vi ser det at statsråden har uttalt at arkivloven ikke vil bli lagt frem for stortinget før våren 2024. Dagens lov er laget for en analog tid – det er det analoge som er regulert. En del aspekter ved dokumentasjon i den digitale forvaltningen er dermed uregulert, eller bestemmelsene i dagens arkivlov er uklare i møte med digital dokumentasjonsforvaltning. Det oppstår usikre tolkninger med tilhørende risiko. Mens man avventer lovarbeidet gjøres det ingen endringer i gjeldende forskrift. Det medfører at samtlige offentlige organer fortsatt må anskaffe løsninger basert på en NOARK-standard som arkivmyndighet og utviklingsansvarlig i sektoren ser på som utdatert. Disse løsningene påfører det offentlige store årlig kostnader i forbindelse med anskaffelser, integrasjoner etc., og gir tekniske løsninger som hindrer effektive digitale prosesser og god dokumentasjonsforvaltning i det offentlige.

Vi foreslår derfor:

- at det legges opp til at viktig kulturarv skal bli digitalisert, uansett om det i utgangspunktet var offentlig eller privatarkiv.
- at det gis et løft på utviklingsmidlene til arkivformål på 5 millioner kroner (spillemidler)
- at regjeringen blir bedt om å igangsette arbeidet med en nasjonal arkivstrategi
- at departementet prioriterer å få på plass en ny arkivlov

Om Arkivforbundet

Arkivforbundet er en fagpolitisk og landsdekkende interesseorganisasjon som siden 1986 har jobbet for å fremme bevaring og formidling av kommunale arkiv og privatarkiv, samt heve den faglige kvaliteten på dette arbeidet. I dag er vi den eneste organisasjonen som jobber spesifikt med disse spørsmålene. Vi har cirka 120 institusjonsmedlemmer fra hele landet; kommunale arkivinstitusjoner, privatarkivinstitusjoner, museer, kommuner og historielag. Vårt daglige arbeid ledes av generalsekretær Kjetil Landrog, og Ranveig Låg Gausdal (byarkivar i Oslo) er styreleder.

Kontaktinformasjon til Arkivforbundet:

E-post: post@arkivforbundet.no

Tlf: 99694577

Hjemmeside: www.arkivforbundet.no